

Erdal Atabek

MODERN DÜNYADA
DEĞER KAYMASI VE
GENÇLİK

Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik / Erdal Atabek

ALKİM / 8 • Düşün 1 - Güncel Sorunlar 1

Genel Yayın Yönetmeni: Korkut Tankuter • Yayın Koordinatörü: Ebru Akyüz
Kapak Tasarım: Mehmet Ulusel • İç Tasarım: Hülya Aktaş

© Alkim Yayınevi, 2003

ISBN: 975-6363-07-X

Birinci Baskı: Ekim 2003 • İkinci Baskı: Mart 2004

Baskı: Acar Matbaacılık, Yayıncılık Hizmetleri Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş. • Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Cad, No 26 34310 Haramidere Avcılar / İstanbul

Alkim Yayınevi

Mühürdar Cad No 60 Kadıköy - İstanbul • Tel (0216) 449 10 60 (Pbx)

Faks (0216) 449 10 64 • e-mail: alkim@alkim.com.tr

İçindekiler

- Modern Dünyada Değer Kayması Hangi Yana? / 7
Bizi Kim Yönetiyor? / 11
İnsanlık Değerleri Ne Oldu? / 15
Önce Değer Yargıları Değişir / 19
İnsanın Değeri / 22

CUMHURİYET DEĞERLERİ

Antalya Söyleşisi:

- Cumhuriyetin Değerleri ve Günümüz Gençliği / 27
Cumhuriyet Kültüründen Cemaat Kültürüne / 54
Cumhuriyet Değerleri / 57
Neden Cumhuriyet Değerleri? / 77

ÜRETİM DEĞERLERİNDEN TÜKETİM DEĞERLERİNE KAYMA

- 1- Tüketim Değerlerinin Hedefi Gençler / 91
2- Otomobil Bağımlılığı / 115
3- İnsanın Değeri mi, Paranın Değeri mi? / 118
Değer Kayması ve Kimlik Karmaşası / 123
1- Lolita İhtilali - Can DüNDAR / 123
2- İlişkilerde Kullan - At Kültürü / 126
3- Benliğin Yok Oluşu - Kemal SAYAR / 128
4- Değişim Nereye? / 141
5- Sporda Değer Kayması / 143
6- Tribünlerde Alarm Çanları Çalıyor - Ali SİR MEN / 146
7- Bir Tüketim Nesnesi Olarak: Süreyya AYHAN / 150
8- Gençlerdeki Şiddet / 153

DOĞAYA YAPTIĞINIZI DOĞA DA SİZE YAPAR

- 1- Doğaya Düşman Olunca / 159

- 2- Zeytin Ağaçları / 162
- 3- Onbeş Bin Dolara Canlı Kaplan / 165
- 4- Patentlenen Yaşam / 168
- 5- İnsan Bedeni Özelleştiriliyor / 172

KAYIP KUŞAK

- 1- Çocuklarınızı Tanıyor musunuz? / 179
- 2- Kayıp Kuşak / 182
- 3- Kayıp Kuşak Sorunu / 185
- 4- Toplumsal Kimlik Bunalımı / 188
- 5- Çocuk Oyuncaklarının Çocuklara Aktardığı Değerler / 191

AHLAKSIZLIK ve AHLAK

- 1- Kumazlık mı, Zekâ mı? / 199
 - 2- Ahlaksızlık ve Ahlak / 203
 - 3- Ahlaki Değerler ve Toplumsal Değişme / 214
 - 4- Biz Kimleri Örnek Alıyorduk? / 238
- Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu ile... / 241
- Değerlerimiz Araştırması / 243

Modern Dünyada Değer Kayması Hangi Yana?

Erdal Atabek doktordur...

Namı diğer hekimbaşı..

Edebiyat ve basın tarihimizde hekimlerin özel konumları var.

Sayıları da bir hayli..

Niçin, diye düşünülürse bu soruya bir yanıt da bulunabilir; bir sayrılığın tanısını koymak, tedavisini gündeme getirmek, iyileştirmeyi öngörmek yalnız tıba ilişkin bir yöntem değil...

İnsan gibi toplum da hastalanabilir; tarihsel süreçlerde kimi zaman ortaya çıkan budur; Hitler Almanyası'nı ya da Bush Amerikası'nı sağlıklı saymak doğru olabilir mi?

Günümüzün dünyasına ne demeli?

Yaşadığımız kürenin nabzı düzenli mi atıyor, tansiyonu kaç, ateşi normal mi, insanlık bir nöbet mi geçiriyor, bunalımın anlamı ne?

Modern dünyada değerleri ölçen hekimbaşının koyacağı tanı nasıl olabilir?

Atabek anlatıyor:

"Bir reklam görmüştüm bu çağın ideolojisini yansıttıyor. Yarım sayfalık, renkli ve yüksek tirajlı bir gazeteye verilmiş bir reklamdı. Okulun en gözde öğrencisi kimdir diye soruyordu reklam. Düşündüm... Bize göre en çalışkanı; sosyal aktivitesi en yüksek, lider, sporcu öğrenci olabilirdi. Ama reklam bunu söylemiyordu. Ona göre okulun en gözde öğrencisi Dexter marka ayakkabı giyen öğrenciydi. (...) altında arabası varsa daha da gözde."

Yaşadığımız dünya bu!..

"Eşitlik insanları ürkütüyor. İnsanlar eşit olmaktan korkutuluyor. Eşit olmak üstün olmayı ortadan kaldırıyor.

Ne korkunç birşey herkes gibi olmak."

Elinizdeki kitap yitirdiğiniz değerlerin dökümünü yapıyor ve tüketim çağında kendimize bir ayna tutuyor.

Modern dünyada değer kayması hangi yana?

Gençlik bu süreçte nasıl yetişiyor?

Dünyanın doğasını tüketen salgın, insanın geleceğini de yok mu edecek?

Gezegelimiz bir soru ve sorun karşısındadır; çoğu kişinin bilincine tam anlamında erişemediği bu konu, uygar dünya insanı için hızla güncelleşti.

Türkiye de, Atatürk Cumhuriyetinin değerlerini kemiren bu sürecin eğik düzeyinde kayıyor...

Erdal Atabek bu eğik düzeyin dış dünya ile örtüşen yazgı birliğini gözler önüne serinkanlı ve dengeli biçimde seriyor.

Dış ve iç dünyamızın değerler harmanında ortaya çıkan sorunları çözmek için önce neleri yitirdiğimizin bilincine sahip olmak gerekir...

Bilinçtir insanı insan yapan...

Bir şeyi aramak için önce o şeyi kaybetmek mi gerekiyor?

Ancak kimi zaman, bir kez yitirilince, artık bulunması olanaksız değerler vardır.

Atabek bir yazar olarak gerçek insanlık değerlerimize –kaybetmeden önce– sahip çıkmanın ne kadar yaşamsal olduğunu anlatmaya çalışıyor...

Türkiye Cumhuriyeti dünyada tektir; emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşımız ilktir; İslam dünyasında, düşmanı ülkeden kovduktan sonra, uygarlık devrimine yönelerek insanlığın “Aydınlanma” kültürüne sahip çıkmak tarihte görülmemiş bir örnektir.

“Modern Dünya”da değer kaymalarını algılayabilecek tarih bilincine yakın bir toplum olmakta önde geliyoruz.

Elinizdeki kitapta bu bilincin sayfalara döküldüğünü görüyoruz; bir usta kalem sahibinin politikanın dar ufuklarını aşarak gerçekleştirdiği bu uyarı, dileriz ki amacına ulaşır, hedefini bulur.

Ilhan Selçuk

*İnsanlığın kalıcı değerlerini
üretenlere, paylaşanlara,
koruyanlara, geliştirenlere...*

E.A.

Bizi Kim Yönetiyor?..

Böyle bir soruyu tek tek hepimiz kendimize sormalıyız.

‘Bizi kim yönetiyor?’

Gereksinmelerimiz mi? İlk yanıt bu olabilir.

Korunma, beslenme, çoğalma içgüdülerimizin gereksinimleri.

Bütün canlılar için doğru ilk yanıt budur.

Ya sonrası?

İsteklerimiz, beklentilerimiz, hedeflerimiz mi?

Olabilir.

Peki, onları kim yönetiyor?

İsteklerimizi, beklentilerimizi, hedeflerimizi kim oluşturuyor, kim yönetiyor?

Gerçekte ‘benim’ diyebileceğimiz neyiz var?

İsteklerimiz, beklentilerimiz, hedeflerimiz toplumsal güç kaynaklarının oluşturduğu etkilerin ürünü değil mi?

Neden ‘bir araba almak’ hedefimiz oluyor?

Neden ‘bir konuyu inceleyerek öğrenmek’ hedefimiz olmuyor? .

Çünkü toplumsal güç kaynakları, ‘bir araba almamızı’ istiyor, bir konuyu inceleyerek öğrenmekle ilgilenmiyor.

‘Bir araba almamız’ istendiği zaman, yeni bir süreç başlatılıyor.

Arabalı insanın arabasız insandan daha değerli olduğu,
Daha iyi arabanın öteki arabadan daha değerli olduğu,
Arabalı olmanın 'bir yaşam kalitesi' olduğu,
Sizin de yaşamınızı kaliteli kılmak için araba almanız gerektiği,
Arabanızın kaç saniyede 100 kilometreye çıktığı,
Koltuk renginden neleri seçebileceğiniz,
size birçok yolla anlatılıyor.
Böylece araba 'bir yaşam değeri' olarak size aktarılıyor.

Hepimizi tek tek yöneten 'yaşamın temel değerleri'dir.

Çok azımız 'toplumsal değerler' sistemini irdeler, süzgeçten geçirir, eleştirir, 'kendi değerler sistemi'ni oluşturur.

Büyük çoğunluk 'toplumsal değerler sistemi'ni farkına bile varmadan benimser, onu kendi değerleri sanır, onların güdümüne girer.

'Bir araba almak' isterler.

Çünkü araba artık kendi değer sistemlerinin içine girmiştir.

Ama önce bir ev almaları gerekir.

Çünkü ev arabadan daha öncelikli bir değerdir.

Ev ve arabadan sonra sıra yazlığa gelir.

Çünkü bu üçlü 'ev-araba-yazlık', toplumsal değer üçgenini oluşturur.

'Yaşamın temel değerleri' olarak nelere sahip isek bizi onlar yönetir.

Sokaktaki adamı da, başbakanı da, şirketin genel müdürünü de, işletmenin muhasebecisini de, bir çocuğu da, genci de 'yaşamın temel değerleri' yönetir.

Hepimiz, sahip olduğumuz değerlere bir nitelik buluruz, kimisi isteklerimizdir, kimisi ideallerimizdir, kimisi gereksinimlerimizdir.

Ama, hangi değerlere sahipsek bizi yönetenin o olduğunu bilmemiz gerekir.

'Haklı olmak' toplumsal değer listesinde 'güçlü olmak'tan çok sonra geldiği için Türkiye bugün çeteleri, mafyayı tartışıyor.

'Güçlü olmak' üst değerler arasındadır.

Onun için de 'güçlüye itaat etmek', 'güçlüye tapmak' bir yaşama biçimidir.

'Demokrasi' bir yaşama biçimi olmamıştır, çünkü eşitlik ve adalet ilkelerine dayanır, özgür bir ortam ister.

Oysa, 'üstün olmak' eşitlikten çok daha yukarda bir değerdir, bu değer için adalet gözden çıkarılmıştır, kendi altındakilere özgürlük verilemez. Onun için de 'üstün olmak' değeri 'otokrasi'nin varlığını zorunlu kılar.

Eğitimin hedeflerini belirleyen de 'geçerli değerler sistemi'dir. Onun için de eğitimin sonunda beklenen çok para kazanmak, toplumsal öneme sahip bir mesleğe sahip olmak, parlak bir kariyer yapmaktır.

Eğitimin hedefleri arasında 'kişiliğin gelişmesi', 'doğru davranışlar kazanmak', 'toplumsal sorumluluk sahibi olabilmek', 'düşünce gücünü geliştirmek' yer bile almamaktadır.

İnsanlara hedef olarak 'başarı' gösterilmektedir. Oysa

'başarı', herkesin isteğine, tanımına göre değişen bir hedeftir.

'Tutarlı bir yaşam' hedefinin değer sistemi olan bütün insanlık tarihinin evrensel değerleri 'yaşayan her şeye değer vermek, eşitlikçi davranış, hayatın paylaşımı, duyguların geliştirilmesi, akıl ve mantıkla bilinçlenme, bencilikten kurtulmak, kendisiyle barışık olmak' ne olduğu bile unutulmuş kavramlar olmaktadır.

Bütün bunları unutmak ise insanı unutmaktır.

İnsanlık Değerleri Ne Oldu?..

İnsanlar; değerleriyle yaşar, toplumlar değerleriyle var olurlar. İnsanlık tarihinin birikimi olan “uygarlık değerleri” de “evrensel emanetler” olarak kuşaktan kuşağa aktarılır. Bunlar “temel değerler”dir, özellikleri kalıcı olmalarıdır.

Elbette “toplumsal değerler” de değişir. Kimisi gelişimin gerisinde kalır, kimisi içi boş bir kalıp olmuştur, kimisi de değişerek daha anlam kazanmıştır. Ancak “tüketim dünyası”nın koymaya çalıştığı değerler “yeni” değil, çok eski ve içi boş görüntülerdir. “Tüketim dünyasının değerleri”ne göre:

- İnsan yoktur, müşteri vardır.
- Sevgi yoktur, şirin görünmek vardır.
- Saygı yoktur, sayar görünmek vardır.
- Dayanışma yoktur, üstün olmak vardır.
- Emeğe değer verme yoktur, paraya değer verme vardır.

Bu değer sistemini daha geniş planda irdeleyebiliriz. Ancak “modernleşme” olarak bu “tüketim dünyası”nın değerleri sunulduğu zaman toplumlarda büyük bir değer yitimi olmaktadır. Bunun yarattığı düş kırıklığı çok büyüktür.

Türkiye’de iş dünyasının, politikanın, medyanın içine sürüklendiği kaosun arkasında “insanlık değerlerinin yi-